

Bibliografie thajských dějin začíná teprve před sto lety, když se v Thajskou začalo tisknout a vzrostl zájem o dějiny země. Úplný seznam všech materiálů, týkajících se seriózního studia tohoto předmětu, by vyžadoval sám o sobě nejméně celý další díl. Zde mohu pouze doporučit některé z nejužitečnějších a nejdůležitějších prací o thajské historii a v první řadě se omezují na díla, dostupná v západních jazycích.

Všeobecně

Většina z nejlepších prací je zcela současná a vesměs nebyla dosud zveřejněna v knižní formě. Skládají se z akademických disertací, z nichž většinu je možné obdržet prostřednictvím mikrofilmů na universitě v Ann Arboru v Michiganu. Disertace charakteristicky zahrnují vyčerpávající bibliografie o svých předmětech. Články o thajských dějinách se pravidelně objevují v *Journal of the Siam Society* (dále JSS), Bangkok 1904- a *Journal of Southeast Asian Studies*, Singapore 1970-. Dobrým vodítkem v této oblasti je práce Charlese F. Keyese *Southeast Asian Research Tools: Thailand*. Honolulu 1979.

Dvěma zvláště dobrými zeměpisnými odkazy jsou Robert L. Pendleton: *Thailand: Aspects of Landscape and Life*. New York 1962 a Larry Sternstein: *Thailand: The Environment of Modernization*. New York 1976. Mezi nejdůležitějšími díly k všeobecnému úvodu do problematiky Thajska jsou práce Franka Moorea: *Thailand: Its People, Its Society, Its Culture*, revid. vyd. New Haven 1974, dále stará armádní „oblastní příručka“ *Thailand: A Country Study*. Washington 1980 a Thailand, Office of the Prime Minister: *Thailand Into the 80's*. Bangkok 1979 s vynikajícími barevnými ilustracemi.

Několik neohrožených nadšenců se pokusilo o napsání všeobecných dějin. Prvním byl W. A. R. Wood: *A History of Siam*. London 1926, přetisk Bangkok 1959. Kniha pokrývá období Bangkoku pouze na osmi stránkách a nyní je silně zastaralá. Práce Ronga Syamanandy *A History of Thailand*. Bangkok 1973 a M. L. Manich Jumsaie *Popular History of Thailand*. Bangkok 1972 jsou dost stručné a nekritické.

1. Počátky tajských dějin

Frank M. LeBar, Gerald C. Hickey a John K. Musgrave: *Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia*. New Haven 1964 poskytují vynikající etnografický přehled tajských národů s dobrou bibliografií a rozkladací mapou. Materiály o prehistorii oblasti a Tajcích jsou doširoka rozptýleny a zasloužily by, aby byly uspořádány v jeden celek. Wilhelm G. Solheim II: „Northern Thailand, Southeast Asia, and World Prehistory“, in: *Asian Perspectives* 13 (1973): 145–162 a Chester F. Gorman a Pisit Charoenwongsa: „Ban Chiang: A Mosaic of Impression from the First Two Years“, in: *Expedition* 18, č. 4 (1976), s. 14–26, představují velký podíl vzrušující práce v této oblasti. Nejmodernějším lingvistou, jenž se odvážil spekulovat v tisku k předmětu

lingvistického vývoje, je James R. Chamberlain: „A New Look at the History and Classification of the Tai Languages“, in: *Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney*, red. Jimmy G. Harris a James R. Chamberlain, Bangkok 1975, s. 49–66.

Dva články postačí k vyřešení „problematiky Nan-čao“ – F. W. Mote: „Problems of Thai Prehistory“, in: *Sangkhomsat parithat* 2, č. 2 (říjen 1964), s. 100–109 a Hiram Woodward: „Who are the Ancestors of the Thais? Report on the Seminar“, in: *Sangkhomsat parithat* 2, č. 3 (únor 1965), s. 88–91. G. H. Luce přeložil zprávu současníka o Nan-čao – Man šu [*Man shu*] (*Kniha o jižních barbarech*). Ithaca, N. Y. 1961 od čínského úředníka Fan Čuo [Fan Zhuo]. O raných dějinách Nan-čao pojednává Charles Backus: *The Nan-chao Kingdom and T'ang China's Southwestern Frontier*. New York 1982.

Pro přehled pevninské jihovýchodní Asie v 9. a 10. století není snad nikdo povolanější než G. Coedès: *The Indianized States of Southeast Asia*, přel. Susan Brown Cowing. Honolulu 1968. Podnětnou mapu regionu v tomto období uvádí G. Maspero: „La géographie politique de l'Indochine aux environs de 960 A. D.“, in: *Études asiatiques publiées à l'occasion du vingt-cinquième de l'École Française d'Extrême Orient*. Paris 1925, 2:79–125.

2. Tajové a klasické říše v letech 1000–1200

Coedès : *Indianized States* poskytuje dobrý všeobecný základ. H. G. Quaritch Wales: *Dvaravati, The Earliest Kingdom of Siam (6th to 11th Century A. D.)*. London 1969 dává vynikající přehled, ale potřebuje revidovat na základě novějších archeologických vykopávek a nálezů. Kronika Hanipúňdžaje *Camadevivamsa* patří mezi překlady od Camille Nottona: *Annales du Siam*, díl 2. Paris 1926–32, Bangkok 1939. Kronika *Jinakalamali* je dostupná v anglickém překladu N. A. Jayawickramy: *The Sheaf of Garlands of the Epochs of the Conqueror*. London 1968. O zdrojích kronik všeobecně, s rozsáhlou bibliografií, viz David K. Wyatt: „Chronicle Traditions in Thai Historiography“, in: *Southeast Asian History and Historiography: Essays Presented to D. G. E. Hall*, vyd. C. D. Cowan a O. W. Wolters. Ithaca 1976, s. 107–122.

Dějiny Angkoru stroze sumarizuje L. P. Briggs: *The Ancient Khmer Empire*. Philadelphia 1951.

Počáteční dějiny Tajů z kraje Yonok zůstávají nutně značně hypotetické, dokud nebudou pečlivěji zpracovány jejich problematkové prameny. Nejdůležitější z letopisných materiálů jsou přeloženy v prvním dílu Nottonovy práce *Annales du Siam*, ale zdá se, že Notton použil značně zestručněnou verzi kroniky *Singhanavati* a jeho převody dat jsou velmi nedůvěryhodné. G. H. Luce: *Old Burma – Early Pagan*, 3 díly. Locust Valley, N. Y. 1970 je klasickou syntézou paganských dějin, nyní s důležitým dodatkem Michaela Aunga Thwina: „The Nature of State and Society in Pagan: An Institutional History of 12th and 13th Century Burma“, disertace Ph. D. University of Michigan 1976. Materiál o raných šanských dějinách je v dílu I, část 1 práce Jamese George Scotta a J. P. Hardimana: *Gazetteer of Upper Burma and the Shan States*, Rangoon 1900.

Základní ahomská kronika je *Alum Buranji*, přel. a vyd. Golap Chandra Barua. Calcutta 1930. Text je zdá se dost špatně zredigován a překlad není ani doslovný ani úplný. Pro sekundární prameny viz Sir Edward Gait: *A History of Assam*, revid. a rozšíř. B. K. Barua a H. V. S. Murthy. Calcutta 1963 a N. N. Acharrya: *The History of Medieval Assam (from the Thirteenth to the Seventeenth Century)*. Gauhati 1966. O pádu Paganu existuje zvláště užitečná analýza Paula J. Bennetta: „The ‚Fall of Pagan‘: Continuity and Change in 14th-Century Burma“, in: *Conference under the Tamarind Tree: Three Essays in Burmese History*. New Haven 1971, s. 3–53. Dobré materiály o Siamu jsou obsaženy v Scott a Hardiman: *Gazetteer* a v Sao Saimong Mangrai: *The Padaeng Chronicle and the Jengtung State Chronicle Translated*. Ann Arbor 1981.

Autoritativní dvoudílný článek G. H. Luceho „The Early Syam in Burma's History“, in: *JSS* 46, č. 2 (listopad 1958): 123–214 a *JSS* 47, č. 1 (červen 1959), s. 59–101 postihuje většinu problematiky severní oblasti jihovýchodní Asie tohoto období a je založen zejména na pramenech v čínštině.

Království Lan Na stále čeká na seriózní pozornost vědců, ochotných studovat jazyk a písmo Tai Yuanu. Notton, *Annales*, díl 3 je překladem jedné verze kroniky Chiang Mai, přičemž publikovaná verze ze středního Thajska se v ní v řadě bodů liší. Řada dalších textů čeká na kritické studium, včetně raných kronik ze všech rozličných knížectví v pomyslném čtyřúhelníku, jenž vymezují Chiang Mai, Nan, Chiang Hung a Keng Tung.

Ve své monumentální sérii článků „Epigraphic and Historical Studies“, začínající v *JSS* 56, č. 2 (červenec 1968), A. B. Griswold a Prasert na Nagara uspořádali a přeložili texty nejstarších tajských nápisů ze Sukhothaie a sousedních lokalit, čímž významně překonali dřívější práci G. Coedése z 20. let. Vyvolali značnou kritickou diskusi, rovněž i na stránkách *JSS*, zvláště od M. C. Chanda Chirayu Rajiniho a Michaela Vickeryho. Geniální prací je zejména Griswoldova kniha *Towards a History of Sukhodaya Art*. Bangkok 1967.

4. Ayutthaya a její susedé 1351–1569

Nejdůležitější primární prameny o dějinách království Ayutthaya jsou různé verze ayutthajských kronik, z nichž pouze dvě velmi krátké verze jsou dosažitelné v překladech: O. Frankfurter, překl. : „Translation of Events in Ayuddhya 686–966“, in: *JSS* 6, č. 3 (1909), s. 1–21 (přetištěno v *Selected Articles from the Siam Society Journal*, díl 1. Bangkok 1954, s. 38–64, překládá chronologicky spolehlivou verzi z Luang Prasoet, a David K. Wyatt: „The Abridged Royal Chronicle of Ayudhya of Prince Paramanuchitchinorot“, in: *JSS* 61, č. 1 (leden 1973): 25–50. Práce Michaela Vickeryho „The ‚2/k 125 fragment‘: A Lost Chronicle of Ayutthaya“, in: *JSS* 65, č. 1 (leden 1977), s. 1–80 je důležitý text a překlad nedávno objeveného zlomku, zabývající se počátkem 15. století. Richard D. Cushman připravuje celkový kombinovaný překlad všech verzí ayutthajských kronik, jehož první náčrt má přes 1200 stran. Holanďan Jeremias van Vliet, žijící v Ayutthaji ve 30. letech 17. století sestavil dějiny Siamu, vycházející z thajských zdrojů: *The Short History of the Kings of Siam*, přel. Leonard Andaya. Bangkok 1975.

Rané dějiny Ayutthaje jsou předmětem podnětné syntézy Charnvita Kasetsiriho *The Rise of Ayudhya: A History of Siam in the Fourteenth and Fifteenth Centuries*. Kuala Lumpur 1976. Kromě několika svých „Epigraphic and Historical Studies“ objasňují A. B. Griswold a Prasert na Nagara fascinujícím způsobem války mezi Ayutthají a Lan Na ve své studii básně *Yuan phai*, „A Fifteenth-Century Siamese Historical Poem“, in: *Southeast Asian History and Historiography*, ed. Cowan a Wolters, s. 123–163. Všeobecný problém kontroly pracovní síly poprvé přednesl Akin Rabibhadana: *The Organization of Thai Society in the Early Bangkok Period, 1782–1783*. Ithaca, N. Y. 1969, která navzdory svému názvu má hodně co říci o Ayutthaji a jejích zákonech. Užitečným odkazem zůstává i H. G. Quaritch Wales: *Ancient Siamese Government and Administration*. London 1934, přetisk New York 1965.

Pro Lan Na v tomto období je v západních jazycích kromě Nottonova překladu kroniky Chiang Mai a Jayawickramova překladu *Jinakalamali* k dispozici málo prací, viz ale též *Nan Chronicle*, překl. Prasert Churatana, ed. David K. Wyatt. Ithaca, N. Y. 1966. Paul le Boulangerova *Histoire du Laos français*. Paris 1931 je velice nekritická historická práce o Laosu, stejně jako Maha Sila Viravongova *History of Laos*. New York 1964, která je špatným překladem laoského originálu. Překlad si zaslouží užitečnější laoská práce – Khamman Vongkotrattana: *Phongsavadan sat Lao* (Dějiny laoského národa), 2. vyd. Vientiane 1973. Fascinující laoské legendy o dějinách oblasti středního Mekongu přeložil Charles Archaimbault: *Contribution à l'étude d'un cycle de légendes lau*. Paris 1980. Viz též *The That Phanom Chronicle: A Shrine History and Its Interpretation*, přel. a vyd. James B. Pruess. Ithaca, N. Y. 1976. Srovnatelný materiál o jižních oblastech, pokrývající jak toto, tak i dřívější období, je v *The Crystal Sands: The Chronicles of Nagara Sri Dharrmaraja*, přel. a vyd. David K. Wyatt. Ithaca, N. Y. 1975.

5. Říše Ayutthaya 1569–1767

Prameny, zabývající se 17. stoletím, se náhle stávají hojnějšími se vstupem evropských návštěvníků na scénu. Kromě již citovaných kronik máme důležité sbírky primárních evropských dokumentů, obě vydané Thajskou národní knihovnou: *Records of the Relations Between Siam and Foreign Countries in the 17th Century Copied from Papers Preserved at the India Office*, 5 dílů. Bangkok 1915–21 a *Dutch Papers: Extracts from the „Dagh Register“, 1624–1642*. Bangkok 1915. Mezi nejužitečnější líčení návštěvníků z ciziny patří následující: *Peter Floris: His Voyage to the East Indies in the Globe, 1611–1615*, ed. W. H. Moreland. London 1934; „Translation of Jeremias van Vliet's Description of the Kingdom of Siam“, přel. L. F. van Raavenswaay, in: *JSS* 7. č. 1 (1910), s. 1–108; dále od téhož autora *Historical Account of Siam in the 17th Century*, přel. W. H. Mundie. Bangkok 1904; viz též F. H. Giles: „A Critical Analysis of Van Vliet's Historical Account“, in: *JSS* 30, č. 2 (1938), s. 155–240 a *JSS* 30, č. 3 (1939), s. 271–380; Nicholas Gervaise: *Histoire Naturelle et politique du royaume de Siam*. Paris 1689, přel. H. S. O'Neill jako *The Natural and Political History of the Kingdom of Siam*. Bangkok 1928; Claude de Beze: *1688, Revolution in Siam*, přel. E. W. Hutchinson. Hong Kong 1968; podivuhodný Simon de

la Loubière: *A New Historical Relation of the Kingdom of Siam*. London 1693, přetištěno jako *The Kingdom of Siam*. Kuala Lumpur 1969; a nedávno objevené perské líčení *The Ship of Sulaiman*, přel. John O'Kane. London 1972.

Ze sekundárních prací můžeme začít s popisem čínsko-siamských vztahů v 90. letech 16. století od O. W. Wolterse: „Ayudhya and the Rearward Part of the World“, in: *Journal of the Royal Asiatic Society* 1968, s. 166–178. Sedmnácté století nám nyní lépe objasnil George Vinal Smith: *The Dutch in Seventeenth-Century Thailand*. DeKalb, Ill. 1977. Práce E. W. Hutchinsona *Adventurers in Siam in the Seventeenth Century*. London 1940 je standardním vylíčením Naraiových vztahů se Západem. Kniha Maurice Collise *Siamese White*. London 1936 se čte jako napínavý dobrodružný příběh a jako dějiny je poměrně přesná. Dobrý popis Phaulkona podává Luang Sitsayamkan (Sit Hoontrakul): *The Greek Favourite of the King of Siam*. Singapore 1967.

Období let 1688–1767 je v dostupné literatuře jen špatně zachyceno. Hlavní výjimkou je disertační práce Busakorna Lailerta na Londýnské universitě „The Thai Monarchy in the Ban Phlu Luang Period, 1688–1767“ (1972), na kterou se musí spoléhat všichni badatelé o tomto období.

O Lan Na a Lan Sangu nelze k výše zmíněným pramenům již nic dodat.

6. Počátky bangkoké říše 1767–1851

Historiografie Thajska se dramaticky mění s počátkem bangkoké éry, protože jsou prameny stále hojnější a obsahují obsáhlé archívy. Tomu odpovídá množství vědců, bádajících v této oblasti. Zde můžeme pouze upozornit na nejdůležitější současné stipendijní práce v západních jazycích, z nichž většina je k dispozici pouze ve formě disertací. Pro přehled pramenných materiálů viz David K. Wyatt a Constance M. Wilson: „Thai Historical Materials in Bangkok“, in: *Journal of Asian Studies* 25 (1965–66), s. 105–118, nyní však značně zastaralá práce.

Mezi pracemi, pojednávající o raném bangkokém období jako celku, jsme se již zmínili o Akinově *The Organization of Thai Society*. Jediný všeobecný přehled moderních thajských dějin podává princ Chula Chakrabongse: *Lords of Life: A History of the Kings of Thailand*, revid. vyd. London 1967, kteréžto dílo je značně hagiografické a osobní. Práci Sarasina Viraphola *Tribute and Profit: Sino-Siamese Trade, 1652–1853*. Cambdidge, Mass. 1977 dobře doplňuje Jennifer Wayne Cushman: „Fields from the Sea: Chinese Junk Trade with Siam during the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries“, disertace Ph. D., Cornell University 1975. Lorraine Marie Gesick: „Kingship and Political Integration in Traditional Siam, 1767–1824“, disertace Ph. D. Cornell University 1976 se přímo vyjadřuje k otázkám, týkajícím se království a organizace thajské říše. Craig J. Reynolds píše rozsáhle o thajském buddhismu a intelektuálním životě v bangkokém období. Zde vyzdvihneme zvláště jeho disertaci na Cornellově universitě z roku 1972 „The Buddhist Monkhooood in Nineteenth Century Thailand“ a jeho seminární práci „Buddhist Cosmography in Thai History, with Special Reference to Nineteenth-Century Culture Change“, in: *Journal of Asian Studies* 35 (1976–76), s. 203–220. David K. Wyatt: „Family Politics in Nineteenth Century Thailand“, in: *Journal of Southeast Asian History* 9, č. 2 (září

1968), s. 208–228 pojednává o definici vládnoucí elity a Lysa Hong: „The Evolution of the Thai Economy in the Early Bangkok Period and Its Historiography“, disertace Ph. D. University of Sydney 1981, posuzuje ekonomické změny. Vztahům mezi Chiang Mai a Lan Na se věnuje Nigel J. Brailey: „The Origins of the Siamese Forward Movement in Western Laos, 1850–92“, disertace Ph. D. University of London 1968, jejíž první kapitola zasahuje zpět do období Thonburi. Vztahy Siamu s Kambodžou jsou předmětem práce Davida P. Chandlera: „Cambodia before the French: Politics in a Tributary Kingdom, 1794–1848“, disertace Ph. D. University of Michigan 1973, založené na kambodžských, thajských a vietnamských pramenech. O Laosu pojednává David K. Wyatt: „Siam and Laos, 1767–1827“, in: *Journal of Southeast Asian History* 4, č. 2 (září 1963), s. 13–32.

Kromě referencí v již zmíněných pracích, zejména Gesickově a Reynoldsově, je v současnosti k dispozici jen málo údajů o Taksinově panování vyjma Jiri Stransky: *Die Wiedervereinigung Thailands unter Taksin 1767–1782*. Hamburg 1973 a Jacqueline de Fels: *Somdet Phra Chao Tak Sin Maharat, le roi de Thonburi*. Paris 1976.

Panování krále Ramy I. by si dosud zasloužilo větší úsilí odborníků. Kronika První říše od Chaophraya Thiphakorawonga (Kham Bunnag) se začíná objevovat v překladu Chadina a nedávno zesnulého Thaddeuse Flooda *The Dynastic Chronicles, Bangkok Era, The First Reign*, díl 1. Tokyo 1978. Práce Klause Wenka *The Restoration of Thailand under Rama I, 1782–1809*. Tucson 1968 je užitečným přehledem, jenž nezachází daleko za kroniky. Odlišný pohled na období podává David K. Wyatt ve své práci „The ‚Subtle Revolution‘ of King Rama I“, in: *Moral Order and the Question of Change: Essays on Southeast Asian Thought*, ed. A. B. Woodside a D. K. Wyatt. New Haven, Conn. 1982, s. 9–52.

O Druhé říši existuje málo materiálu s výjimkou důležité práce Johna Crawforda *Journal of an Embassy from the Governor-General of India to the Courts of Siam and Cochin China*. London 1828, přetisk Kuala Lumpur 1971.

Panování krále Ramy III. začíná střetnutím mezi Siamem a Británií, představovaným Burneyovou misí, o níž viz *The Burney Papers*, 4 díly z 5. Bangkok 1910–14, přetisk Farnborough, Hants. 1971, dosud relativně nevytěžený zlatý důl informací, poskytujících řadu údajů ze 40. let 19. století. První kniha zesnulého Waltera F. Velly *Siam under Rama III*. Locust Valley, N. Y. 1957 dobře obstála ve světle výzkumů v dalším čtvrtstoletí. Kniha Nicholase Tarlinga „Siam and Sir James Brooke“, in: *JSS* 48, č. 2 (listopad 1960), s. 43–72 je první ze série detailních pojednání tohoto autora o anglo-siamských vztazích. O následnické krizi na konci éry viz William L. Bradley: „The Accession of King Mongkut“, in: *JSS* 57, č. 1 (leden 1969), s. 149–162.

7. Mongkut a Chulalongkorn 1851–1910

Čtvrtá a Pátá říše patří mezi nejčastěji studovaná témata badatelů, kteří využili hojných dokumentárních materiálů v Bangkoku i v zahraničí. Kromě obecných prací citovaných v předešlém oddíle existuje mnoho důležitých děl, zahrnujících značné časové období. Hospodářské změny zvláště dobře popisuje James C. Ingram: *Economic Changes in Thailand, 1850–1870*. Stanford 1971. G. William Skinner: *Chinese Society in*

Thailand: An Analytical History. Ithaca, N. Y. 1957 je dílo jak trvalé, tak cenné. Zvláštní pozornost si zasluhují tři související sbírky dokumentů: Chatthip Nartsupha a Suthy Prasarsert: *The Political Economy of Siam 1851–1910*. Bangkok 1981, *The Political Economy of Siam 1910–1932*. Bangkok 1981 a *Socio-Economic Institutions and Cultural Change in Siam, 1851–1910*. Singapore 1977. Vesnická společnost je zachycena z perspektivy ekonomických dějin v pracích Davida H. Ferryho *The Political Economy of Productivity: Thai Agricultural Development, 1880–1975*. Vancouver 1982, Davida Bruce Johnstona „Rural Society and the Rice Economy in Thailand, 1880–1930“, disertace Ph. D. Yale University 1975 a v úžasné čtivém spojení místních dějin a etnohistorie od Lauristona Sharpa a Luciena M. Hankse *Bang Chan: Social History of a Rural Community in Thailand*. Ithaca, N. Y. 1978.

Bibliografii Čtvrté říše podává vyčerpávajícím způsobem Constance M. Wilson: „Towards a Bibliography of the Life and Times of Mongkut, King of Thailand, 1851–1868“, in: *Southeast Asian History and Historiography*, ed. Cowan and Wolters, s. 164–189. Vlastní Wilsonova mohutná disertace „State and Society in the Reign of Mongkut, 1851–1868: Thailand on the Eve of Modernization“. Cornell University 1971 je nejlepším popisem celého období, zvláště přesvědčivým v ekonomických věcech. Zahraniční vztahy království jsou předmětem Neon Snidvongsova „The Development of Siamese Relations with Britain and France in the Reign of Maha Mongkut, 1851–1868“, disertace Ph. D. University of London 1961.

Z pramenů současníků z tohoto období si zasluhuje pozornost Sir John Bowring: *The Kingdom and People of Siam*, 2 díly. London 1857, přetisk Kuala Lumpur 1969 a biskup Jean-Baptiste Pallegoix: *Description du royaume Thai au Siam*, 2 díly. Paris 1854, přetisk Farnborough, Hants. 1969. Obě práce jsou výmluvným a vyčerpávajícím popisem Siamu v předvečer velkých změn. Standardní thajské záznamy o panování jsou mdlejší, ale užitečnější pro sledování vnitřního vývoje: Chaophraya Thiphakorawong: *The Dynastic Chronicles, Bangkok Era, The Fourth Reign, B. E. 2394–2411 (A. D. 1851–1868)*, přel. Chadin Flood. 5 dílů. Tokyo 1965–1974.

Z dostupných sekundárních pramenů o Čtvrté říši, příliš současných, než aby byly zahrnuty ve Wilsonově bibliografii, zmiňme zejména William L. Bradley: *Siam Then: The Foreign Colony in Bangkok before and after Anna*. Pasadena 1981 a Milton E. Osborne: *River Road to China: The Mekong River Expedition 1866–1873*. New York 1975 o Lagrée-Garnierových průzkumech.

Vyprávění současníků o Siamu za Páté říše se značně liší kvalitou. Mezi nejlepší patří J. G. D. Campbell: *Siam in the Twentieth Century*. London 1932; Cecil Carter: *The Kingdom of Siam*. New York 1904, připraveno pro výstavu v Saint Louis; James McCarthy: *Surveying and Exploring in Siam*. London 1900 a *Twentieth Century Impressions of Siam*, ed. Arnold Wright. London 1908, zvláště užitečná svými ilustracemi.

K vědeckým monografiím posledních dvou desetiletí patří Pensri (Suvanij) Duke: *Les relations entre la France et la Thaïlande (Siam) au XIXème siècle d'après les archives des affaires étrangères*. Bangkok 1962; David K. Wyatt: *The Politics of Reform in Thailand: Education in the Reign of King Chulalongkorn*. New Haven, Conn. 1969; Tej Bunnag: *The Provincial Administration of Siam 1892–1915*. Kuala Lumpur 1977 a Chandran Jeshurun: *The Contest for Siam 1889–1902: A Study in Diplomatic Rivalry*. Kuala Lumpur 1977. Současné doktorské disertace si zaslouží, aby byly stejnou

měrou k dispozici: David B. J. Adams: „Monarchy and Political Change: Thailand under Chulalongkorn, 1868–1885“. University of Chicago 1977; Ian G. Brown: „The Ministry of Finance and the Early Development of Financial Administration in Siam, 1885–1910“. University of London 1975; Noel Alfred Battye: „The Military, Government, and Society in Siam, 1868–1910: Politics and Military Reform during the Reign of King Chulalongkorn“. Cornell University 1974; Stephen J. Zack: „Buddhist Education under Prince Wachirayan Warorot“. Cornell University 1977; Thamsook Numnonda: „The Anglo-Siamese Negotiations 1900–1909“. University of London 1966 a M. R. Rujaya Abhakorn: „Ratburi and Inner Province: Local Government and Central Politics in Siam, 1868–1892“. Cornell University 1984.

Dvě knihy vzpomínek jsou posléze dobrým, ale rozdílným čtením o tomto období. Princ Wachirayan byl bratr Chulalongkorna, buddhistický mnich a jeden z předních intelektuálů: *Autobiography: The Life of Prince-Patriarch Vajiranana of Siam, 1860–1921*, přel Craig J. Reynolds. Athens, Ohio 1979. W. A. R. Wood byl britský konzul, amatérský historik a dlouhodobě sídlil v Thajsku: *Consul in Paradise: Sixty-Nine Years in Siam*. London 1965.

8. Růst elitního nacionalismu 1910–1932

Šestou éru krále Vajiravudha popisuje skvěle Walter F. Vella: *Chaiyo! King Vajiravudh and the Development of Thai Nationalism*. Honolulu 1978. Vella však měl přínosněji využít dvě užitečné doktorské disertace – Stephena L. W. Greena „Thai Government and Administration in the Reign of Rama VI (1910–1925)“. University of London 1971 a Petera Briana Oblase „Siam's Efforts to Revise the Unequal Treaty System in the Sixth Reign (1910–1925)“. University of Michigan 1974.

Ze současných popisů je pro svoji éru komplexní zpráva W. A. Grahama *Siam*. 2 svazky. London 1924 totéž co Pallegoix a Bowring pro jejich éru. Zdrojem příjemného počtení je Malcolm Smith: *A Physician at the Court of Siam*. London 1946.

Posledního absolutistického monarchu krále Prajadhipoka známe hlavně díky rozsáhlé práci Benjamina A. Batsona. Povšimněme si zejména jeho disertaci na Cornellově universitě „The End of the Absolute Monarchy in Siam“, 1977 a jeho *Siam's Political Future: Documents from the End of the Absolute Monarchy*. Ithaca, N. Y. 1977. Dojmy soudobého žurnalisty líčí Andrew A. Freeman ve své knize *Brown Women and White*. New York 1932.

9. Vzestup moci armády 1932–1957

Pro toto období je hlavním dodatkem ke dříve citovaným pracím kvalitní sbírka dokumentů, jež sestavil Thak Chaloeontiarana *Thai Politics: Extracts and Documents 1932–1957*. Bangkok 1978, která je velmi užitečná jakožto přeložený názor Thajce. Od téhož autora *Thailand: The Politics of Despotism*. Bangkok 1979 obsahuje dlouhý úvod, sahající zpět do roku 1932. Kromě již citovaných dvou Batsonových prací, nezbytných jako pozadí k převratu z roku 1932 a jeho následkům v r. 1935 existuje i množství užitečných specializovaných studií. E. Thaddeus Flood: „Japan's Relations

with Thailand, 1928–1941“, disertace Ph. D. University of Washington 1967 dodává nový rozměr studiu tohoto období. Thawatt Mokarapongova práce *History of the Thai Revolution, a Study in Political Behavior*. Bangkok 1972 pojednává zvláště dobře o událostech samotného roku 1932, zatímco Pierre Fistié: *Sous-développement et utopie au Siam, le programme des réformes présenté en 1933 par Pridi Phanomyong*. Paris a The Hague 1969 se zamýšlí nad zdroji a podobou Pridiho socialistického myšlení. Ze současníků psal Kenneth P. Landon: *Siam in Transition, a Brief Survey of Cultural Trends in the Five Years since the Revolution of 1932*. Chicago 1939, přetisk New York 1968 o dlouhých zkušenostech z venkova. Kniha Virginie Thompsonové *Thailand, the New Siam*. New York 1941, přetisk New York 1967 je mohutným svazkem, napsaným relativně dobře na základě minimálních původních zkušeností. Nicholas Tarling: „King Prajadhipok and the Apple Cart: British Attitudes towards the 1932 Revolution“, in: *JSS* 64, č. 2 (červenec 1976), s. 1–38 zkoumá jeden z aspektů siamských diplomatických vztahů v tomto období.

Režim za první Phibunovy vlády z let 1938–44 zahrnuje válku v Indočíně v letech 1940–41 a většinu 2. světové války a je nesmírně složitý. O indočínské válce vypovídá *Thailand's Case*. Bangkok 1941 Luanga Wichita Wathakana, válku očima současníka popsal novinář M. Sivaram v knize *Mekong Clash and Far East Crisis*. Bangkok 1941. Novější pohled podává E. Thaddeus Flood: „The 1940 Franco-Thai Border Dispute and Phibun Songkhram's Commitment to Japan“, in: *Journal of Southeast Asian History* 10, č. 2 (září 1969), s. 304–325. O Phibunově vládě a světové válce viz Charnvit Kasetsiri: „The First Phibun Government and Its Involvement in World War II“, in: *JSS* 2, č. 2 (červenec 1974), s. 25–88; dvě statě Thamsooka Numnondy „Pibulsongkram's Thai Nation-Building Programme during the Japanese Military Presence, 1941–1945“, in: *Journal of Southeast Asian Studies* 9, č. 2 (září 1978), s. 234–247 a *Thailand and the Japanese Presence, 1941–45*. Singapore 1977; a nesmírně důležité paměti Direka Jayanamy *Siam and World War II*, přel. Jane Godfrey Keyes. Bangkok 1978. Konečným slovem k této problematice je Benjamina A. Batsona „The Fall of the Phibun Government, 1944“, in: *JSS* 62, č. 2 (červenec 1974), s. 89–120. John B. Hasemanova práce *The Thai Resistance Movement during the Second World War*. DeKalb, Ill. 1978 je všeobecným zklamáním a více lze vyčíst z původních popisů jako sira Andrewa Gilchrista *Bangkok Top Secret*. London 1970, Petera Kempa *Alms for Oblivion*. London 1961 a Nicol Smithové a Blake Clarka *Into Siam, Underground Kingdom*. Indianapolis 1946.

Diplomatickou krizi na konci války lze nejlépe studovat z diplomatických dokumentů USA, vydaných v *Foreign Relations of the United States, Diplomatic Papers, 1945*, sv. 6. Washington 1969. Tři články se zabývají touto krizí z rozdílné perspektivy: Nicholas Tarling: „Atonement before Absolution: British Policy towards Thailand during World War II“, in: *JSS* 66, č. 1 (leden 1978), s. 22–65; James V. Martin, Jr. : „Thai-American Relations in World War II“, in: *Journal of Asian Studies* 22, č. 4 (1963), s. 451–467; a Herbert A. Fine: „The Liquidation of World War II in Thailand“, in: *Pacific Historical Review* 34, č. 1 (1965), s. 65–82. Práce Franka C. Darling: *Thailand and the United States*. Washington 1965 sleduje vztahy až do 60. let.

Poválečné období do roku 1957 je dosud obtížné objasnit. Zatím nejlépe toto období zachycuje Thakova práce *Thai Politics 1932–1957* a první kapitoly jeho díla *Thailand: The Politics of Despotism*. Další thajské názory lze najít

v překladech vzpomínek v Jayanta Kumar Ray: *Portraits of Thai Politics*. New Delhi 1972. Dvěma současníky, podávajícími pohled zvnějšku, byli žurnalista Alexander MacDonald: *Bangkok Editor*. New York 1949 a první americký velvyslanec v Thajsku Edwin F. Stanton: *Brief Authority*. New York 1956. Paměti Pridiho Phanomyonga (Pridi Banomyong) *Ma vie mouvementée et mes 21 ans d'exil en Chine populaire*. Paris 1974 jsou zajímavé tím, co zamlčují stejně jako tím, co říkají.

10. Rozvoj a revoluce 1957–1982

Seriózní historický výzkum tohoto nejnovějšího období je teprve na počátku. Thakova studie o Saritově režimu je dobrým začátkem, ale pramenné materiály jsou stěží dostupné, aby dovolily odborníkům s jistotou pokračovat za rámec tohoto období. Ve zveřejněných oficiálních vládních thajských a amerických dokumentech jsou útržky informací o vztazích obou těchto zemí. Politologové poskytl historikům alespoň pohled na strukturu, ve které se tento vývoj odehrával. Fred W. Riggs v práci *Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity*. Honolulu 1966 podává například pronikavou analýzu vztahů mezi thajskou armádou a obchodnickou komunitou a užitečná a informativní je i publikace Williama J. Siffina *Thai Bureaucracy: Institutional Change and Development*. Honolulu 1966. Tři současné knihy o politice jsou užitečné pro poskytnutí bezprostředního pozadí současných událostí – práce Clarka D. Nehera (ed.): *Modern Thai Politics: From Village to Nation*, revid. vyd. Cambridge, Mass. 1979 je kvalitní a aktuální sbírkou článků o řadě současných témat. John L. S. Girling se v knize *Thailand: Society and Politics*. Ithaca, N. Y. 1981 zabývá především strukturou a modely thajských politických vztahů a jejich kořenech v měnící se thajské společnosti. David Morell a Chai-anan Samudvanij: *Thailand: Reform, Reaction and Revolution*. Cambridge, Mass. 1981 je výjimečně dobře informovanou prací a povinnou četbou pro porozumění bouřlivému období poloviny 70. let.

První pohled na civilní politické vůdce podává David Van Praagh: *Thailand's Struggle for Democracy: The Life and Times of M. R. Seni Ramoj*. New York 1996.

11. Nové počátky 1976–2002

Nejlepší všeobecný úvod do současné politické situace poskytují výroční zprávy o Thajsku od Ruth McVey v *The Far East and Australia*, a od dalších autorů v lednovém a únorovém vydání *Asian Survey*.

Systematický popis politické situace je stále vzácný, upozorňujeme zejména na knihy Pasuka Phongpaichita: Pasuk Phongpaichit a Sungsuith Piriyanangsan: *Corruption and Democracy in Thailand*. Chiang Mai 1994. Pasuk Phongpaichit a Chris Baker: *Thailand's Boom!*. Chiang Mai 1996. Pasuk Phongpaichit a Chris Baker: *Thailand: Economy and Politics*. Kuala Lumpur 1995. Strategii vlády po období nepokojů zpracovává Saiyud Kerdphol: *The Struggle for Thailand: Counter-insurgency, 1965–1985*. Bangkok 1986. O současné monarchii pojednává William Stevenson: *The Revolutionary King*. London 1999.

Ekonomickou situaci rozebírají Robert J. Muscat: *The Fifth Tiger: A Study of Thai Development Policy*. New York 1994. Yoshihara Kunio: *The Nation and Economic Growth: The Philippines and Thailand*. Kuala Lumpur 1994. Peter G. Warr (ed.): *The Thai Economy in Transition*. Cambridge 1993. Lindsay Falvey: *Thai Agriculture: Golden Cradle of Millennia*. Bangkok 2000.

Demografickým vývojem se zabývá kniha John Knodel, Aphichat Chamrathirong a Nobhon Debavalya: *Thailand's Reproductive Revolution: Rapid Fertility Decline in a Third-World Setting*. Madison 1987.

K mým nejoblíbenějším patří studie o moderním thajském buddhismu od Kamala Tiyavanich: *Forest Recollections: Wandering Monks in Twentieth-Century Thailand*. Honolulu 1997. Další dvě obrazové publikace představují minulost i současnost Thajska – Surat Osathanugrah: *Vanishing Bangkok*. Bangkok 2001. Steve Van Beek: *Bangkok Then and Now*. Bangkok 1999.

12. Česko-thajské vztahy

Birabongse, Ceril: *The prince and I. Life with the motor racing Prince of Siam*. Veloce Publishing Plc. Dorset England 1992.

„Deník Václava Havelky. Nový, neznámý pramen o cestě Františka Ferdinanda kolem světa.“ Historie a vojenství. *Časopis Historického ústavu Armády České republiky*, 3/2001, Praha. (Ss. 586-643), s. 609, 619)

Der neue Welt-Bott. Mit allerhand Nachrichten deren Missionarum Societas Jesus verteutscht und zusammen getragen von Joseph Stöcklein. Augspurg und Gräth 1728-61.

D'Este, Franz Ferdinand: *Tagebuch meiner Reise um die Erde 1892-1893*. 2 Bd. Wien 1895.

Holub, A. a kol: *Thajsko*. Institut zahraničního obchodu/ČTK-Pressfoto, Praha 1977.

Thai Economic and Trade Mission to Eastern Europe 1971. Pra Cha Chang . Co. Ltd. Bangkok 1971.

Koffler, Johannes: *Historica Cochinchinae descriptio* (Popis historie Kočičíny), Nürnberg 1803.

Kořenský, Josef: *Nové cesty po světě*, sv. 10: *V Siamu a Číně* (Praha, Otto 1907-1909).

Kupka, V. – Francev, V. – Fuchs, J.: *Československý 4cm pevnostní kanon vz. 36 a jeho osudy*. Edice Pevnosti, Fort Print Praha 2003

Munsterum, Sebastianum: *Cosmographia*. Das ist Beschreibung der ganzen Welt, Darinnen Alter Monarchien Basel (1541–1628).

Knihy a články o Thajsku v češtině

Thajsko se dříve nazývalo Siam, teprve v roce 1939 bylo přijato za oficiální název země jméno Thai, podle majoritního etnika země. Vzhledem k mnohonárodnostnímu složení Thajského království byly v soupisu zohledněny i dějiny a kultura jiných národností žijících na území Thajska, zvláště Khmerů a Laosanů. Všechny články týkají-

cí se Thajska nemohly být – na rozdíl od knih – z prostorových důvodů zařazeny, kritériem výběru se tedy až na výjimky stalo především téma, rozsah a soustavnost autorova zájmu o dané téma. Přednost se dává pracím o historii, kultuře, náboženství, tradicích a přírodě, časové politické zprávy jsou více méně opomenuty.

Anonym: "Po stopách smaragdového Buddhy". [Reportáž] Podepsáno: V.B. In: *Venkov* 26, 1931, č. 266, s. 18, 15.11.

Anonym: "Bangkok, město bílého slona". [Reportáž] Podepsáno: ner. In: *Venkov* 29, 1934, č. 173, s. 8, 27.7.

Anonym: "Jak se dobývá teakové dřevo". [Reportáž] Podepsáno: ner. In: *Venkov* 29, 1934, č. 187, s. 5, 12.8.

Anonym: „Nastolení posvátného bílého slona v Siamu“. [Reportáž] Podepsáno: V. B. In: *Venkov* 24, 1929, č. 18, pestrá příloha, s. 1 + 4, 20. 1.

Anonym: „Hrůzy státního opiového monopolu v Siamu“. [Reportáž] Nepodepsáno. In: *České slovo* 25, 1933, č. 207, s. 13, 3. 9.

Anonym: „Odvážný Kung. (Pohádka ze Siamu – Khi-En)“. Překladatel neuveden, podepsáno: A. H. In: *Lidové noviny* 41, 1933, č. 65, příloha, s. 6, 5. 2.

Anonym: „Horské kmeny severního Thajska“. [Reportáž] Podepsáno: M. T. In: *Nový orient* 50, 1995, č. 9, s. 326–327.

Anonym: „Peklo a láska. Siamská legenda“. Z bulharštiny přel. A. Š. Brodjanka. In: *Domácí hospodyně* 10, 1893, č. 10, s. 314–316, říjen.

Barkemeier, Thomas: *Thajsko*. Přeložil Dagmar Steidlová. Jan Vašut, Praha 2001. /Průvodce./

Bartůšek, Josef: „Siamská literatura“. [Studie] In: *Dějiny světové literatury* (svazek I.), s. 179–180. Vydavatelstvo Osveta, Bratislava 1963. /Slovensky. Jde o kapitolu, která je součástí studie Indočínské literatury. /

Baum, Jiří: *Na březích indického oceánu. Malajsko, Siam, Jáva a Cejlon*. Československá grafická Unie, Praha 1936.

Bečková, Dagmar: „Thajské proměny“. [Reportáž] In: *Nový orient* 30, 1975, č. 10, s. 315–318.

Beek, Steve van: *Thajsko*. Přeložil Václav Pomikálek. Fotografie: Marcello Bertinetti. Knihcentrum, Praha 1997.

Beneš, Oldřich: „Tradiční thajské masáže“. [Reportáž] In: *Regenerace* 10, 2002, č. 9, s. 6–7. /Alternativní fyzioterapie. /

Bílý, Svatopluk: „Největší krokodýlí farma na světě“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 41, 1992, č. 3, s. 176–177. /Farma v Samut Prakarn v Bangkoku. /

Bílý, Svatopluk: „K divokým Karenům“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 41, 1992, č. 12, s. 706–711. /Život obyvatel thajské provincie Mae Hong Son. /

Bílý, Svatopluk: „Víkendový trh v Bangkoku“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 42, 1993, č. 6, s. 372–373.

Blažek, Antonín, Jirout, Karel, Slunečko, Vladimír: *Konjunkturní situace ve vybraných zemích jihovýchodní Asie (Filipíny, Indonésie, Malajsie, Thajsko)*. Centrum vnějších ekonomických vztahů, Praha 1996.

Boulle, Pierre: *Most přes řeku Kwai*. Přeložil Josef Šup. Naše vojsko, Praha 1964. /Román z druhé světové války odehrávající se v japonském zajateckém táboře

- v Thajsku. Vyšlo ve stejném nakladatelství v roce 1966, dále pak v Odeonu roku 1983 a v BB artu roku 2000. /
- Brust, Harald: *Thajská masáž – tradiční umění*. Přeložil Robert Pleskot. Ivo Železný, Praha 2001.
- Budín, Stanislav: „Takové je Thajsko“. [Reportáž] In: *Nový orient* 18, 1963, č. 4, s. 97–101.
- Bydžovský, Vladko: „Terčovci z Thajska“. [Článek] In: *Akvárium terárium* 41, 1998, č. 8, s. 7–8. /O thajských akvariijních rybách. /
- Ceyrac, Pierre: „Mezi uprchlíky v Thajsku“. Rozmlouvali E. Gaisne a Ch. Hauguel. Přeložil František Maliňák. [Rozhovor] In: *Velehrad* 4, 1992, č. 7, s. 7–9. /O khmerských uprchlících z Kambodže v Thajsku a angažmá katolické církve v uprchlických táborech. /
- Czeczotka, Pavel: „Plovoucí trh v Damnoe Saduak“. [Článek] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 630–631, říjen.
- Černega, Jiří: *Lesní mniši*. Úvod napsal Egon Bondy. Pragma, Praha 1995. /O théravadovém buddhismu v Thajsku 20. století. /
- Davies, Ben: *Thajsko*. Přeložila Alena Horváthová. RO-TO-M, Bučovice 2000. /Kapesní turistický průvodce nakladatelství Berlitz Publishing. /
- Debelius, Helmut: *Indický oceán*. Průvodce korálovými útesy – Maledivy, Srí Lanka, Thajsko, Východní Afrika, Jižní Afrika, Madagaskar, Mauricius, Seychely. Rajzl, Uherské Hradiště [2002].
- Doebele, Justin: „Slunce vychází nad thajskou burzou“. [Článek] In: *Kapitál* 2000, č. 11, s. 42–43, listopad. /O kapitálovém trhu v Thajsku. /
- Dudíková, Šárka: „Napříč Thajskem“. [Reportáž] In: *Geografické rozhledy* 6, 1997, č. 3, s. 88–89.
- Dunda, Radek: „Na návštěvě u kmene Padaun“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 43, 1994, č. 4, s. 194–197, duben. /Domorodé kmeny v provinciích Chiang Mai a Mae Hong Son. /
- Dušek, Ondřej: „Most přes řeku Kwai“. [Článek] In: *Zbraně & náboje* 4, 2002, č. 7, s. 44–46, červenec. /Válečné zločiny spáchané Japonci na spojeneckých zajatcích při výstavbě thajské železnice za druhé světové války. /
- Ekert-Rotholz, Alice: *Rýže ze stříbrných misek*. Přeložila Ivana Vízdalová. Knižní klub, Praha 1994. /Román týkající se historie thajského buddhismu. /
- Elaguine, Alexis: „Povídka o bílém slonu. Siamská pohádka“. Z francouzštiny přeložila M. Mervartová. In: *České slovo* 22, 1930, č. 146, příloha Slovíčko, s. 2–4, 22. 6.
- Elaguine, Alexis: „Pohádka o bílém slonu. Siamská pohádka“. Z francouzštiny přeložila M. Mervartová. In: *Světazor* 28, 1927/1928, č. 22, s. 424–425 + 434, 8. 3. 1928.
- Emingrová, Julie: „Pohřeb siamský v Paříži“. [Próza] Podepsáno: J. E. In: *Lumír* 20, 1892, č. 25, s. 300, 1. 9.
- Feitl, Michal: *Sto receptů thajské kuchyně*. Saturn, Praha 2001.
- Fellows, Warren: *Vězeň z Bangkoku*. Dvanáct let v pekle bangkockého vězení. Přeložil Jiří Beneš. OLDAG, Ostrava 2000. /Autobiografické vzpomínky muže vězněného v Thajsku za pašování drog. /
- Fetková, Hana: „Thajsko – země budhistických mnichů“. [Reportáž] In: *Regena* 6, 1996, č. 10, s. 14–15. /Thajský buddhismus metody jeho meditace. /
- Franck, Harris: *Bez haléře kolem světa*. Malajskou džunglí do Siamu, po moři do Japanu, pěšky přes Japan a po moři domů. Unie, Praha 1920.

- Gray, Paul, Ridout, Lucy, kolektiv: *Thajsko*. Přeložily Dana Gardavská a Jaroslava Novotná. Jota, Brno 2001. /Turistický průvodce nakladatelství Livingstone z edice Rough Guides. /
- Gray, Paul, Ridout, Lucy, kolektiv: *Bangkok*. Přeložili Jaroslava Novotná a Radek Beneš. Fotografie Robert Bazika a Dalibor Mahel. Jota, Brno 2003. /Turistický průvodce nakladatelství Livingstone z edice Rough Guides. /
- Gregory, Sandra, Tierney, Michael: *Zapomeňte, že jste měli dceru*. Přeložil Zdeněk Hnilička. Jota, Brno 2003. /K situaci v thajském vězeňství na konkrétním příkladu mladé ženy. /
- Haager, Jiří R., Rybková, Romana: „Země orchidejí“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 52–53, září. /Tradice thajského zahradnictví. /
- Hájek, Lubor: „Poznámky o thajské plastice“. [Článek] In: *Nový orient* 7, 1952, č. 7, s. 110.
- Hak, Jaroslav: „Zátoka Phang-Nga v Thajsku – div přírody“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 42, 1993, č. 3, s. 160–165, březen.
- Hand, Elizabeth: *Anna a král*. Přeložila Tatjana Jandourková. Ikar, Praha 2000. /Román odehrávající se v dobách reformy thajského království. /
- Hartigová-Skalická, Jitka: „Po stopách Rámy v Asii“. [Článek] In: *Nový orient* 32, 1977, č. 2, s. 60–62.
- /Mimo jiné o postavení eposu Rámájana v Thajsku. /
- Havlasa, Jan: „Siamští vrabci“. In: *Širým světem* 16, 1939, s. 631–635. /O Bangkoku. /
- Holub, Alois: „Problémy sociálního a ekonomického rozvoje Thajska“. [Článek] In: *Nový orient* 28, 1973, č. 1, s. 1–5.
- Holub, Alois: *Thajsko*. Obchodně ekonomické sborníky Institutu zahraničního obchodu v Praze, Řada Asie. Pressfoto, Praha 1977.
- Hoskin, John: *Thajsko*. Překladatel neuveden. Fotografie Gerald Cubitt. Geodezie, Brno [1999]. /Průvodce na cesty. /
- Hronová, Zuzana: „Thajské stínové divadlo“. [Článek] In: *Svět a divadlo* 9, 1998, č. 5, s. 188–190. /Mj. o Suchardu Subsini. /
- Hruška, Petr: „Divoký západ Thajska“. [Reportáž] In: *Mladý svět* 42, 2000, č. 51, s. 22–24. /Thajská provincie Mae Sotu. /
- Hudos, Jaromír: „Taleh Ban“. [Článek] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 620–623, říjen. /Krasový oblouk v národním parku Taleh Ban. /
- Hybšová, Jana: *Dopisy z vězení*. Příběh českého pašeráka drog odsouzeného v Thajsku na 50 let. Předmluva: Miloš Čermák a Milan Šíma. DUEL, Praha 1997. /Mj. obsahuje několik dopisů Emila Novotného rodičům o situaci v thajském vězeňství a žádost o milost adresovanou thajskému králi. /
- Chah, Achaan: *Jak chutná svoboda*. Úvod napsal Jakub Bartovský. Stratos, Praha 1996. /Příručka meditace po způsobu thajského théravadového buddhismu. /
- Chah, Achaan: *Strom v lese*. Přeložil Jiří Černega. DharmaGaia, Praha 1999. /Kniha o meditaci po způsobu thajského théravadového buddhismu. /
- Chaloupková, Jana: *Příběh Slonovy lásky*. Academia, Praha 2001. /Převyprávění významného thajského eposu. /
- Charvát, Jiří: „Vojenský převrat v Thajsku“. [Článek] In: *Nový orient* 32, 1977, č. 1, s. 1–4.
- Charvát, Jiří: „Thajsko v krizi“. [Článek] In: *Nový orient* 33, 1978, č. 5, s. 133–135.
- Cheli, Giovanni: „Proti sexturismu“. Překladatel neuveden, podepsáno: trb. [Článek] In: *Katolický týdeník* 3, 1992, č. 47, s. 3. /Protest proti prostituci dětí a mladistvých v Asii, především v Thajsku. K římsko-katolickému angažmá při řešení tohoto problému. /

- Chrást, Viktor: „V nejstarší metropoli Thajců“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 46, 1997, č. 10, s. 600–604, říjen. /O městě Sukchothaj. /
- Chutikul, Kobsak, Poomchusri, Pasit, Ludvík, Vojtěch: „Thajsko (Thajské království)“. [Článek] In: *Hospodářské noviny* 35, 1991, č. 35, s. 7–9, 4. 12. /Obchodní a hospodářské vztahy mezi Thajskem a tehdejším Československem. /
- Jehlíková, Blanka: *Pět neděl v Siamu*. Akcent, Třebíč 2003.
- Jelínková, Jarmila: „Znovu uhnětená“. [Článek] In: *Mladý svět* 42, 2000, č. 40, s. 6–8. /Thajská masáž. /
- Kalvodová, Dana: „Vlnění kloubů, uvolněné prsty. . .“. [Recenze] In: *Taneční listy* 32, 1994, č. 7, s. 18. /Thajské taneční umění a pohybové divadlo. Těž o Královské umělecké akademii v Thajsku. /
- Kaman, Juraj: „Lidé hor a pralesů“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 52, 2003, č. 8, s. 54–58, srpen. /Přírodní národy na území Thajska. /
- Kath, Andrea, Braun-Lüllemann, Annette, Braun-Lüllemann, Jörg: *Thajsko. Cestování a kultura. Poznávání zvířat a rostlin*. Přeložil Jan Macek. Baset, Praha 2003. /Průvodce thajskou přírodou. /
- Klindera, Odolen: *Sedmnáct zlatých princezen*. Khmerské báje a pověsti. Albatros, Praha 1987. /Báje národa Khmerů žijícího na území Kambodže a části Thajska. /
- Klinderová, Iva: „Thajsko ve dvojím vleku“. [Článek] In: *Nový orient* 35, 1980, č. 9, s. 261–263.
- Kořenský, Josef: *V Siamu a Číně*. Otto, Praha 1909. /Jinak vyšlo též v souhrnném díle s názvem *K protinožcům*. /
- Kořenský, Josef: „Výlet na Siamu; V rozvalinách hlavního města siamského; Zbožňování bílých slonů v Siamu; Poklady siamských pralesů.“ [Čtyři kapitoly knihy] In: Josef Kořenský, *Asie II. (Kulturní obrazy z asijského jihu a západu)*, s. 38–49. A. Storch syn, Praha 1922.
- Koudelka, Viktor: *Thajsko a Malajsie vlastními silami*. Votobia, Olomouc 2001.
- Kráska, M.: „Dnešní Thaj“. [Reportáž] In: *Nový orient* 7, 1952, č. 6, s. 92–94; č. 7, s. 104–106.
- Krejčová, Irena: *Základní kniha thajské masáže*. Tradiční thajská masáž severního stylu. Fontána, Olomouc 2001.
- Kryzánek, Ladislav, Buchert, Viliam: „Nový styl pohřbívá thajské tradice“. [Článek] In: *Mladá fronta Dnes* 7, 1996, č. 92, s. 10, 18. 4. /Proměny thajské společnosti. /
- Kryzánek, Ladislav: „Vítejte v zemi úsměvů“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 2–8, září. /Cestovní ruch v Thajsku. /
- Kryzánek, Ladislav: „Jak žijí žirafí ženy“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 24–26, září. /Odívání „žirafích žen“ u národa Padaunů. /
- Kryzánek, Ladislav: „V krajině snů“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 27–31, září. /Příroda v zátoce Phang-Nga. /
- Kryzánek, Ladislav: „Pověstná thajská kuchyně“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 46–47.
- Kryzánek, Ladislav: „Země úsměvů tvrdě válčí s drogami“. [Článek] In: *Mladá fronta Dnes* 14, 2003, č. 268, s. A/12, 15. 11.
- Kulhánek, Antonín: „Khmerové“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 38–39. /Dějiny národa žijícího na území Thajska. /
- Laštovka, René: *Využívání vnějších finančních zdrojů pro rozvoj nově industrializovaných zemí jihovýchodní Asie II*. Studijně rozborové a informační

- materiály. Ústřední ústav národohospodářského výzkumu, Praha 1992.
/O ekonomickém rozvoji a vnějších finančních zdrojích Singapur a Thajska. /
- Lucani, Jana: „Obřad poklidné cesty do nebes“. [Článek] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 624–627, říjen. /Pohřební zvyklosti thajské královské dynastie. /
- Lucani, Jana: „Festival duchů“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 632–633, říjen. /Slavnosti duchů phí (Phí Ta Khon) ve vesnici Dan Sai. /
- Lucani, Jana: „Loy Krathong“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 639, říjen. /Náboženské svátky v Bangkoku. /
- Mabbet, Ian, Chandler, David: *Khmerové*. Přeložili Lucie Hlavatá a Lukáš Hlavatý. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000. /O jedné z etnických skupin obývajících Thajsko. /
- Malík, Jan: *Kapitoly z dějin loutkářských kultur*. Barma, Kambodža, Malajsie, Mongolsko, Thajsko-Siam. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1983.
- Millner, Vladimír: *Obchodní poměry v Siamu a Malajsku*. Přednášky Orientálního ústavu v Praze, série hospodářská. Orientální ústav, Praha 1932.
- Minard, Lawrence, Parpart, Uwe: „Internet pro zemědělce!“. [Článek] In: *Kapitál* 2000, č. 7, s. 64–65, červenec. /Hospodářské poměry v Thajsku. /
- Mrázek, Rudolf (podepsáno: R. M. -): „D. Insor, Thailand. A Political, Social and Economic Analysis. London 1963. 188 s.“. [Recenze] In: *Český časopis historický* 12 (62), 1964, č. 6, s. 922.
- Muchová, Jarmila: *Thajsko*. Fotografie Jiří Macht. Studio Macht, [Praha 1997].
- Musil, Alois: „Siam stát Thaiů“. [Článek] In: *Venkov* 37, 1942, č. 57, s. 4, 8. 3.
- Mussik, Viktor: „Rok v zemích Budhy a bílého slona“. [Článek] In: *Venkov* 25, 1930, č. 23, s. 7, 26. 1. /O cestovateli Jiřím Baumovi a jeho pobytu v Tichomoří, mj. v Siamu. /
- Mussik, Viktor: „Siamský slon se splašil“. [Fejeton] In: *Venkov* 30, 1935, č. 162, příloha s. 1, 14. 7.
- Nováková, Jana. „Loy krathong“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 40–42, září. /Thajské dějinách a kulturních památkách sukhothajské éry (13. -14. století). Loy krathong je státní svátek. /
- Novotná, Iva: „Sangkhlaburi“. [Reportáž]. In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 54–55. /Stručné dějiny Thajska a jeho kulturních památek, hlavně o Sangkhlaburi a Monech. /
- Nožička, Miroslav: „Putování ve Zlatém trojúhelníku“. [Reportáž] In: *Reportér* 6, 1991, č. 21, s. 1–5. /Barma a Thajsko. /
- Nožina, Miroslav: „Zlatý trojúhelník – počátek „rajské stezky“ I. + II.“ [Článek] In: *Nový orient* 44, 1989, č. 1, s. 19–22 + č. 2, s. 45–47.
- Nožina, Miroslav: „Velký skok Malého tygra. Zamyšlení nad thajskou ekonomikou“. [Článek] In: *Nový orient* 45, 1990, č. 6, s. 171–174.
- Nožina, Miroslav: *Cesty za opiem*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2001. /Produkce drog v jihovýchodní Asii, mj. též v Thajsku. /
- Olšer, Břetislav: „Hříchy po thajsku“. [Reportáž] In: *Mladý svět* 40, 1998, č. 38, s. 18–19. /O nelegálním mnohoženství, prostituci, drogách a pornografii. /
- Pekárková, Iva: *Třicet dva chwanů*. Maťa, Praha 2000. /Autobiografický román odehrávající se v Thajsku. /
- Pergler, Jan: „Navěky v pekle“. [Článek] In: *Týden* 2, 1995, č. 23, s. 24–25, 5. 6. /Thajské tresty za pašování drog a věznění českých státních příslušníků. /

- Peřinová, Marie: „Život mezi Barmou a Thajskem“. [Reportáž] In: *Mladý svět* 45, 2003, č. 15, s. 6–9. /Barmští uprchlíci v Thajsku. /
- Petrželka, Karel: „Zpráva z města andělů“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 51, 2002, č. 12, s. 928–930, prosinec. /O Bangkoku. /
- Pleskot, Robert: „Být svým tělem“. [Rozhovor] Rozmlouvala Zuzana Paulusová. In: *Regenerace* 10, 2002, č. 12, s. 8–10. /Alternativní medicína a thajská masáž. /
- Pokorná, Eva: „Thajský box“. [Článek] In: *Tělesná výchova a sport mládeže* 60, 1994, č. 7, s. 45–47.
- Pospíšil, Bohumil: „Dojmy z říše bílého slona“. [Cestopisný článek] In: *Světobzor* 32, 1931/1932, č. 11, s. 180, 17. 12. 1931. /Z Thajsku. /
- Pospíšil, Bohumil: „Dnešní Siam“. [Cestopisný článek] In: *Světobzor* 32, 1931/1932, č. 49, s. 787–788, 8. 9. 1932.
- Pospíšil, Bohumil: „Ozbrojený Siam“. [Článek] In: *Právo lidu* 41, 1932, č. 165, s. 3, 14. 7.
- Pospíšil, Bohumil: „V zemi bílého slona“. [Článek] In: *Širým světem* 10, 1933, č. 4, s. 177–186; č. 5, s. 241–248; č. 6, s. 321–326; č. 8, s. 438–444. /Připojeny fotografie. /
- Pospíšil, Bohumil: „Těžba teakových pralesů“. [Článek] In: *Širým světem* 10, 1933, č. 4, s. 217–219. /O těžbě dřeva siamskými Laosy. Připojeny fotografie. /
- Pospíšil, Bohumil: „Království žlutého hávu, bílého slona a tisíce templů“. [Fejeton] In: *Venkov* 28, 1933, č. 193, s. 1–2, 19. 8.
- Pospíšil, Bohumil: „Tajemný poklad v zemi „Bílého slona““. [Povídka] In: *Malý čtenář* 53, 1933/1934, č. 12, s. 232–234.
- Pospíšil, Bohumil: „V objetí siamského hroznýše“. [Povídka] In: *Malý čtenář* 53, 1933/1934, č. 14, s. 265–268.
- Prášek, Karel: *Smaragdový Buddha*. SNPL, Praha 1961. /Cestopisné reportáže z Thajsku. /
- Rebac, Zoran: *Thajský box*. Přeložila Eva Pokorná. Naše vojsko, Praha 2001.
- Röhlich, Pavel: „Pobřežní kras jižního Thajsku“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 610–611, říjen. /O kuželovém krasu mogotů u Andamanského moře. /
- Schlindenbuch, Jan: „Bangkok“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 52, 2003, č. 9, s. 38–42, září.
- Schlindenbuch, Jan: „Královský Hua Hin“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 52, 2003, č. 11, s. 54–55, listopad. /O starém královském městě. /
- Stehnová, Stanislava: „Kwai“. [Článek] In: *Lidé a země* 42, 1993, č. 10, s. 627–629, říjen. /Budování strategické železnice v Kančanaburi za druhé světové války. /
- Stehnová, Stanislava: *Thajsko*. Fotografie Karel Stehno. Start, Benešov 1996.
- Stránský, Jiří: „Tajové, Siamci a Thajci“. [Článek] In: *Nový orient* 19, 1964, č. 5, s. 151.
- Stránský, Jiří: „Siamské mudrosloví“. In: *Nový orient* 19, 1964, č. 10, 317.
- Stránský, Jiří: „Siamistika v Sovětském svazu“. [Článek] In: *Nový orient* 20, 1965, č. 1, s. 29.
- Sucha, Marian S. : „Chlácholení duchů“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 53, 2004, č. 3, s. 42–45, březen. /Buddhismus a thajská společnost. /
- Svítek, Jiří: „Sociální experiment v oblasti Zlatý trojúhelník“. [Článek] In: *Sociologické aktuality* 1991, č. 4, s. 19. /Především o Thajsku. /
- Sýkora, Jiří, Schwott, Petr: „Národní parky a přírodní naleziště akvariálních rostlin v Thajsku“. [Reportáž] In: *Akvárium terárium* 46, 2002, č. 2, s. 48–51; č. 3, s. 48–51; č. 4, s. 27–28. /Mj. o národním parku Khao Sok. /
- Šanda, Radek, Charoenwiang, Nootnapha, Lertdee, Dusadee: *Umění tradiční thajské masáže*. Fox service 1999.

- Šibrava, Vladimír: „Město andělů a hříchu“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 43, 1994, č. 11, s. 668–674, listopad. / O Bangkoku. /
- Šitler, Jiří: „Království Sukhothai čili Andělé a ďábli v thajském sporu o rukopisy a nápisy“. [Článek] In: *Dějiny a současnost* 22, 2000, č. 4, s. 20–25.
- Škába, Jiří: *Slovník česko-thajský*. Stručná thajská mluvnice. Gryf, Praha 1999. / Na obálce je uvedeno: Česko-thajský slovník. /
- Šlachta, Mojmír: „Thajsko, záhada úsměvu“. [Článek] In: *Lidé a země* 49, 2000, č. 10, s. 588–593, říjen. / Kulturní geografie země. /
- Šnajder, Bohuslav: *Zlatý trojúhelník*. Mapy nakreslil Karel Zpěvák. Panorama, Praha 1984. / Cestopis o Thajsku, Laosu a Barmě. /
- Šorfová, Jana: „Smutek revolučního krále“. [Článek] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 36–37. / Reformní politika thajského krále Rámy V. (1853–1910). /
- Tanzer, Andrew: „První pod vodou, první na hladině“. [Článek] In: *Kapitál* 1999, č. 1, s. 42–43, leden. / Současná situace thajské ekonomiky. /
- Thajská kuchyně*. Recepty: Biruta Bialostocka a Marek Lebkowski. Fotografie: Marek Lebkowski a Pawel Zak. Přeložila Zdena Němcová. Encyklopedie kulinářského umění, sv. 11. Champagne Avantgarde, Bratislava 1993.
- Thajská kuchyně*. Autor neuveden. Přeložila Dana Čížková. Slovart, [Praha] 1999.
- Thajská kuchyně*: chutné, zdravé a lákavé exotické pokrmy a jejich variace. Autor neuveden. Ilustrace Camilla Sopwithová. Přeložila Hana Válková. Rebo Productions, Čestlice 1999.
- Thajsko*. Autoři neuvedeni. Přeložili M. Krečmer a J. Sedláčková. Günther Nelles. PRAGA 2001. / Původcem je kolektiv autorů. /
- Thajsko*. Autor neuveden. Společník cestovatele. Přeložili Lenka Svobodová a Jozef Koval. Ikar, Praha 2002.
- Thajsko*. Autor neuveden. Přeložila Alena Horváthová. Berlitz Publishing. RO-TO-M, Bučovice 2003. / Jde o kapesní turistický průvodce nakladatelství Berlitz. /
- Thoma, Michal: „Lidé zlatého trojúhelníku“. [Článek] In: *Lidé a země* 44, 1995, č. 9, s. 542–547, září. / Kulturní geografie přírodních národů na území Thajska. /
- Thoma, Michal: „Lidé na pomezí civilizace“. [Reportáž] In: *Mladý svět* 42, 2000, č. 12, s. 18–19. / O přírodních národech na území Thajska, zvláště o Karenech v Ban San Sa. /
- Thoma, Michal: „Brána jihovýchodní Asie“. [Reportáž] In: *Mladý svět* 42, 2000, č. 31, s. 18–19. / Bangkok. /
- Thoma, Zdeněk: „Chrám Bangkoku“. [Reportáž] In: *Nový orient* 34, 1979, č. 9, s. 264–265.
- Thoma, Zdeněk: „Trh na vodě“. [Reportáž] In: *Nový orient* 39, 1984, č. 3, s. 72. / Z Thajska. /
- Thoma, Zdeněk: „Chrám Chiang Mai“. [Reportáž] In: *Nový orient* 41, 1986, č. 10, s. 297.
- Tissier, Alain: *Tajemství thajských žen*. Přeložil kolektiv autorů I. D. M. [IDM], Praha 1996. / Kultura sexuality a erotiky v thajské tradici. /
- Tomas, Josef: „V siamském zálivu“. [Cestopisná črta] In: *Právo lidu* 39, 1930, č. 176, s. 3–4, 29. 7.
- Tomas, Josef: „Královský palác v Bangkoku“. [Cestopisná črta] Podepsáno: J. Thomas. In: *Právo lidu* 40, 1931, č. 86, s. 3, 11. 4.
- Tomas, Josef: „V hlavním městě Siamu“. [Cestopisná črta] In: *Právo lidu* 40, 1931, č. 201, s. 3, 29. 8.
- Tomas, Josef: „V Siamu“. [Cestopisná črta] In: *Venkov* 26, 1931, č. 110, s. 19, 10. 5.

- Tomas, Josef: „Ke státnímu převratu v Siamu“. [Cestopisná črta] Podepsáno: J. Thomas. In: *Právo lidu* 41, 1932, č. 154, s. 3–4, 30. 6.
- Traub, Pavel: „Umřít někde jinde“. [Článek] In: *Mladý svět* 37, 1995, č. 26, s. 22–24. /O trestu smrti za pašování drog v Thajsku. /
- Trittel, Walter: *Thai*. Přeložil Jan Marhula. Orbis, Praha 1942. /Thai je soudobě propagovaný nový název pro Siam. Kapitoly: Prostor, Národ, Stát, Kultura, Hospodářství, Branná moc. /
- Trnavský, Karel: „Klášter lesní tradice“. [Reportáž] In: *Lidé a země* 52, 2003, č. 4, s. 46–49, duben. /Kláštery thajského buddhismu. /
- Uhde, Milan: „Čtyřicet minut u thajského krále“. [Článek]. In: *Denní telegraf* 3, 1994, č. 84, s. [1], 3, 11. 4.
- Válek, Jan: „Nový podnět pro česko-thajské styky“. [Článek] In: *Denní telegraf* 3, 1994, č. 37, s. 5, 14. 2. /Zvláště na poli mezinárodní politiky a zahraničního obchodu. /
- Vasiljev, Ivo: „V zemi šedých slonů“. [Reportáž] In: *Nový Orient* 51, 1996, č. 9, s. 338–341. /Objevné cesty Thajskem. /
- Vlk, František: *Thajsko*. Globus, Jindřichův Hradec 2000. /Průvodce. /
- Vltček, André: „Thajský hon na narkomafii“. [Článek] Přeložil Matěj Novák. In: *Literární noviny* 14, 2003, č. 10, s. 7, 3. 3.
- Vojtěchovský, Miloš: „Asijská výbušná směs (Buddhova šlápota a současné asijské umění)“. [Článek] In: *Umělec* 3, 2000, č. 1, s. 16–18. /Thajské výtvarné umění 90. let 20. století – tradiční umění a globalizační vlivy. /
- Vráz, Enrique Stanko: „Ze Siamu“. [Cestopisná črta] In: *Zlatá Praha* 14, 1896/1897, č. 37, s. 435–438, 23. 7. 1897; č. 38, s. 449–450, 30. 7. /O modernizaci Siamu a o bangkokských památkách staré a nové doby. /
- Vráz, Enrique Stanko: *V Siamu, zemi bílého slona*. Bursík a Kohout, Praha 1901.
- Vráz, Enrique Stanko: *V zemi bílého slona*. Toužimský a Moravec, Praha 1941.
- Waner, Michal: „Siam a evropské mocnosti 1511–1688“. In: *Historický obzor* I.–VI./2004, s. 105–106
- Zvolánek, Pavel: „Bangkok“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 10–15, září. /Kulturní památky města. /
- Zvolánek, Pavel: „Královský palác“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 16–19, září. /Královský palác v Bangkoku. /
- Zvolánek, Pavel: „Thajská rodina“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 20–22. /Sociologie thajské rodiny. /
- Zvolánek, Pavel: „V zajetí iluze“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 32–33, září. /Postavení homosexuálů a transvestitů v thajské společnosti. /
- Zvolánek, Pavel: „Nongkai“. [Reportáž] In: *Země Světa* 2, 2003, č. 9, s. 48–49, září. /Zahrada Nongkai v Luang Poo Boun Leua Sourirat. /
- Zýka, Jaroslav: *V zemi Bílého slona*. Úvod napsal Jan Fulík. Fotografie Zdeněk Thoma. Orbis, Praha 1975.